

De aula van de Noorderbegraafplaats werd eind 2007 in gebruik genomen. Het ontwerp was in de running voor de Vredeman de Vriesprijs 2010.

Kleurige aula met lichte kern

Gebouw

Licht en sober van binnen, uiterst kleurrijk aan de buitenkant. Geen mening hebben over de aula van de Noorderbegraafplaats is vrijwel onmogelijk. „Hier vindt een belangrijk moment plaats. Dat mag je markeren”. Door Erik Betten.

De oude aula van de Noorderbegraafplaats in Leeuwarden was een anoniem gebouw. Grijs, ooit functioneel bedoeld, maar al een tijdje ongeschikt voor moderne uitvaarten. Reden voor de gemeente Leeuwarden om een aantal architecten uit te nodigen om tegen een kleine vergoeding een ontwerp in te dienen. Borren Staalenhoef, een bureau aan het Europaplein in Leeuwarden, besloot hier serieus werk van te maken. „We hebben er een heel stevige presentatie van gemaakt. Dat heeft gewerkt”, zegt André Staalenhoef. „Eerlijk gezegd lukt het ons meestal om iets binnen te halen als we onder de uitgenodigde architecten zitten. Opdrachtgevers weten dat wij uitgesproken gebouwen ontwerpen. Als ze ons benaderen, hebben ze al een voorkeur voor iets expliciets.”

Expliciet is de aula inderdaad geworden. Tenminste, van de buitenkant. De lange zijkant is bedekt met stroken gekleurd glas. Vanaf de voor- en achterzijde bezien - de kopse kanten - vallen die kleuren juist helemaal weg. Het gebouw is dan juist heel licht en sober, met veel glas. Je kunt er zo doorheen kijken.

„Het gebouw heeft heel nadrukkelijk een binnen- en een buitensfeer”, legt Staalenhoef uit. „Die gekleurde buitenkant wekt sterke reacties op. Maar we heb-

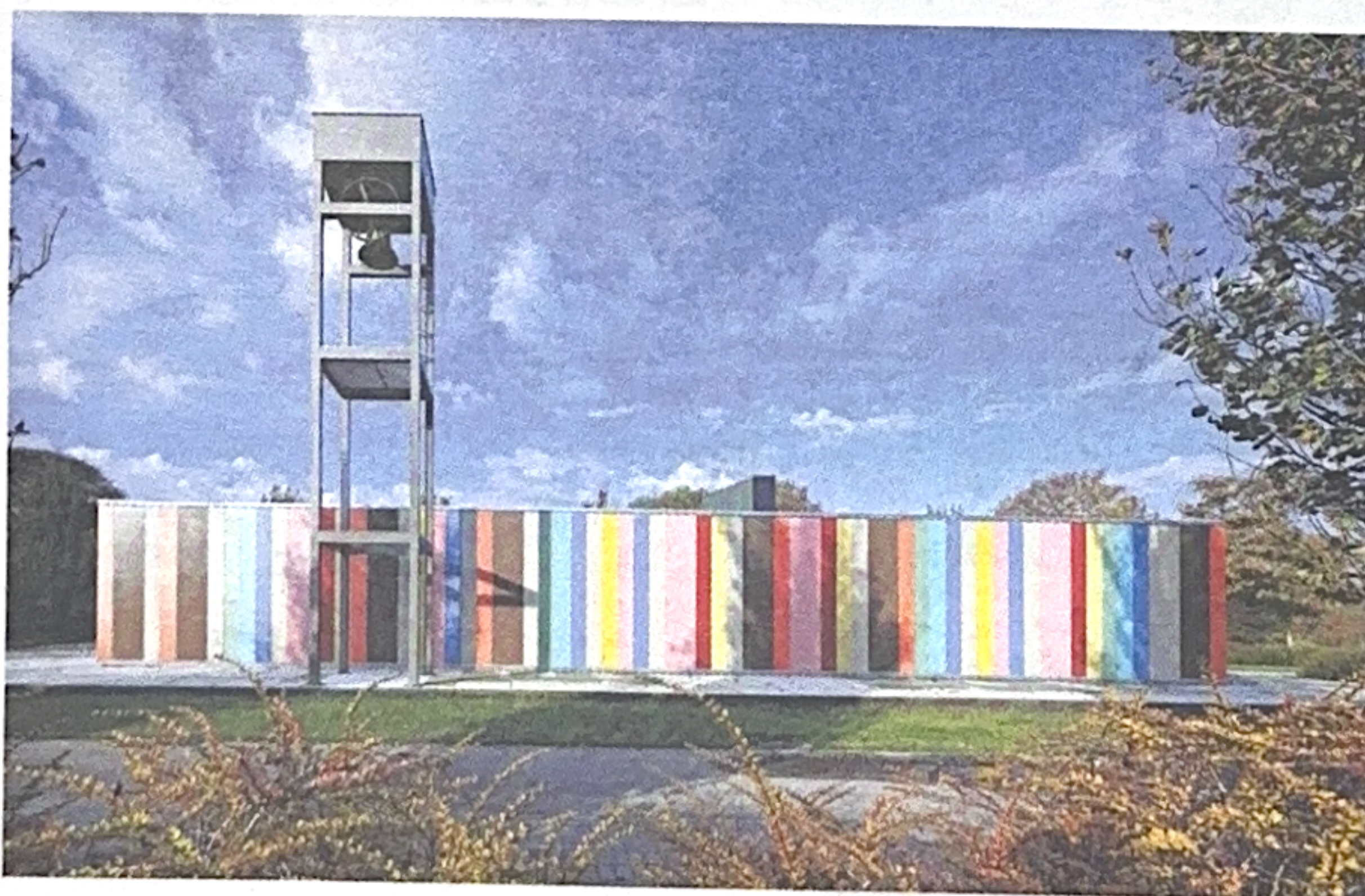
ben die heel bewust ontworpen op basis van de foto's die we op de begraafplaats zelf hebben genomen. Daar zie je al die kleuren terugkeren; in de bosschages, de boeketten op de graven, de grafstenen zelf. Als je goed kijkt, is het gewoon een kleurrijke plek.”

Symboliek speelt ook een rol bij de keuze voor de gekleurde stroken. „Op de begraafplaats verandert veel. Het is een plek voor alle gezindten. Met een plek voor moslims, een soort bosgedeelte waarin in een losser verband begraven kan worden, het wordt steeds veelvormiger.”

Aanwezigheid
Voor Staalenhoef en zijn compagnon Jacob Borren (elk ontwerp wordt van beider namen voorzien) stond voorop dat de aula aanwezig moest zijn in de ruimte. „De oude aula had die uitstraling niet. Het uitgangspunt was wel dat we aan de *foot print*, de omvang van het gebouw, niets mochten veranderen. We hebben de zijwanden laten staan en het

Het is prettiger toeven in de aula: je kunt langs de sprekers heen naar buiten kijken. Van buiten vragen de kleuren op de zijkant en de oude klokkentoren nadrukkelijk om aandacht. Foto's: Borren Staalenhoef Architecten

dak, maar binnen en buiten is alles vernieuwd.” Voor Staalenhoef is niet de zijkant maar de ruimteverdeling binnen de grootste ingreep geweest. „We hebben de indeling structureel gewijzigd. Voorheen zaten de mensen echt binnen, zonder uitzicht, met alleen een koepel in het plafond voor het licht. Bovendien verdeelde het looppad de ruimte, waardoor groepen zich altijd splitsten. Dat werd vervelend gevonden.” Daarom verplaatste Staalenhoef de zaal naar de noordgevel, waar mensen door de nieuwe glazen gevel nu zicht hebben op de buitenwereld. „Nu voelt het minder zwaar. Je hebt

de mogelijkheid om langs de spreker heen naar buiten te kijken. Het is ook fijn dat het op het noorden is, want dan zit je nooit met de zon die rechtstreeks in de ruimte schijnt.”

Een andere aanpassing is subtieler, maar ook ingrijpend. „Voorheen moest je als je naar de beheerder ging, bijvoorbeeld voor de grafrechten, dezelfde route volgen als die je eerder aflegde achter de kist. We hebben nu een aparte ingang aan de zijkant gemaakt voor het kantoorgedeelte. Dat maakt het minder belastend. De ingang en uitgang zijn nu uitsluitend voor de formele processie door het gebouw

heen: aankomen, afscheid nemen, wegbrengen.”

De aula is vrijwel transparant te noemen. Veel glas, blankhout, wit. „De lestenen vloer hebben we laten liggen, die was nog goed”, vertelt Staalenhoef. De architecten hebben zich ook bemoeid met de directe omgeving van de aula. Zo is het gebouw op een soort podium gezet, waarmee een prominentere uitstraling ontstaat. „De gemeente is daar heel goed op ingesprongen. Zo zijn nu ook de hagen wat verderop korter gesnoeid, zodat er vanaf andere plekken van de begraafplaats ook zicht blijft op de aula.”

Want het gebouw mag gezien worden. „Hier vindt een belangrijk moment plaats in het leven van alle betrokkenen. Dat mag je markeren. De plek waar dat gebeurt, mag aanwezig zijn.”

Een probleem bij de inrichting van deze kant van de Noorderbegraafplaats is dat de indeling in de jaren zestig is gewijzigd. Oorspronkelijk lag de ingang tussen twee villa's. Die toegang is destijds afgesloten en verplaatst naar de huidige locatie. „Dat heeft geen antwoord gekregen met nieuwe vormen. De oude aula die er in 1962 is neergezet, had te weinig allure.” De herinrichting van de begraafplaats is erop gericht om die onevenwichtigheid te herstellen. De nieuwe aula speelt daar een belangrijke rol in.

Kleine groepen

Een expliciet onderdeel van de opdracht was dat het interieur geschikt moest zijn voor groepen variërend van vijf tot vijftig personen. „Dan is vooral voor vijf personen ontwerpen lastig. We hebben dat opgelost met het meubilair, dat we ook zelf ontworpen hebben. Er staan nu twee typen bankjes, met en zonder leuning. Die zijn aan elkaar te schuiven, zodat er een soort platform ontstaat. Dat geeft dan niet de indruk van lege banken. Andersom blijken de banken ook geschikt voor inschikken, zodat

Je kunt nu langs de spreker heen naar buiten kijken

er drie personen tegelijk op passen. De ervaring leert dat er zelfs tachtig mensen in de zaal kunnen.”

De banken zijn geperforeerd, zodat ze licht en verplaatsbaar zijn. Staalenhoef merkt trouwens dat er in de praktijk maar weinig met de inrichting wordt gespeeld. „We hadden dit onder meer zo gedaan op basis van gesprekken met de beheerder. Aan die flexibiliteit was behoefte. Maar je ziet dat het toch moeilijk is om iets als een opstelling los te laten.”

i Architectuur in de provincie: laatste kans voor Dokkumers! het drijvende centrum voor architectuur en ruimtelijke kwaliteit ARK ligt nog éven aan de kade naast parkeerplaats de helling. Op 1 april is de slotbijeenkomst (aankomst half acht), waarin architecten praten over hoe je kunt werken met duurzame energie in een woning, huis respectievelijk gemeente. Daarna vervolgt de ARK zijn tocht door Fryslân